

A nemzeti bibliográfiai szolgáltatások nemzetközi konferenciájának ajánlásai a nemzeti bibliográfiai szolgáltatások megújítására

Koppenhága, 1998. november 25-27.

Helyeselve, hogy az Egyetemes Bibliográfiai Számbavétel koncepciója az alapja annak a hosszú távú programnak, amely azt célozza, hogy a bibliográfiai információk számbavételének és cseréjének rendszere az egész világra kiterjedjen;

hangsúlyozva, hogy meg kell erősíteni a nemzeti bibliográfiai számbavételt, mert az az egyetemes bibliográfiai számbavétel előfeltétele;

felismerve, hogy a nemzeti bibliográfia jelentősége abban áll, hogy a publikált nemzeti örökség teljes lejegyzésének és hatékony bibliográfiai számbavételének a legfontosabb eszköze;

megerősítve, hogy a nemzeti könyvtárak és a nemzeti bibliográfiai ügynökségek végezhetik munkájukat más ügynökségekkel együttműködve, de akkor is teljes mértékben felelősséget kell vállalniuk a szabványok összehangolásáért és foganatosításáért;

ismételten megerősítve, hogy a köteleespéldány-szolgáltatás az a fontos eszköz, amely az ország kulturális és szellemi örökségének, nyelvi sokszínűségének megőrzését és hozzáférhetővé tételét biztosítja a jelen és a jövő felhasználói számára a konferencia a következő ajánlásokat terjeszti elő:

Köteleespéldány-szolgáltatás

1. A tagállamok sürgősen vizsgálják meg jelenlegi köteleespéldány-jogszabályukat, és ítélik meg, hogy a szolgáltatásokra vonatkozó előírások mennyire felelnek meg a jelen és a jövő követelményeinek; ahol erre szükség van, módosítsák a jogszabályt;

2. Azokban az államokban, ahol még nincs kötelesempéldány-jogszabály, szorgalmazták megalkotását;
3. A kötelesempéldány-törvényeknek vagy törvényértékű rendeleteknek meg kell határozniuk a kötelesempéldány-szolgáltatás célját, biztosítaniuk kell, hogy a beszolgáltatott példányok alkalmasak legyenek a leírt célok elérésére; szóhasználatukban és szövegezésükben olyan átfogónak kell lenniük, hogy felöleljék a már létező, információértékkel bíró dokumentumtípusokat és azokat is, amelyeket a későbbiekben fejlesztenek ki; tartalmazták a törvény betartásához szükséges intézkedéseket. A jogszabályok vegyék figyelembe annak a lehetőségét, hogy a kötelesempéldányokért vállalt felelősség meg is osztható több nemzeti intézmény között;

A nemzeti bibliográfia gyűjtőköre

4. A nemzeti bibliográfiák gyűjtőköre terjedjen ki a kurrens nemzeti kiadványtermésre, és – ahol megvalósítható – a retrospektívra is. Ha szükséges, a nemzeti bibliográfiai ügynökség határozza meg és hozza nyilvánosságra a válogatás szempontjait;
5. A nemzeti bibliográfiának számba kell vennie az országon belül bármely nyelven vagy írásrendszerben megjelent dokumentumokat, és ha csak egy mód van rá, a tételeket azon a nyelven, illetve írásrendszerben kell közölnie, amelyen a dokumentum megjelent;

A nemzeti bibliográfia megjelenítése és időszerűsége

6. Tekintettel arra, hogy lehetővé vált a nemzeti bibliográfia változatos formátumokban való ter-

jesztése, ezek közül választva a felhasználói igényeknek leginkább megfelelő nemzeti bibliográfiai szolgáltatásokat kell nyújtani, figyelembe véve a speciális használati igényeket is, és a kialakított formátumok kövessék a nemzetközileg elfogadott szabványok előírásait. A terjesztett formátumok közül legalább egyet állandóan hozzáférhetővé kell tenni, és ennek alkalmasnak kell lennie a nemzeti bibliográfiához kapcsolódó archiválási és megőrzési funkcióra;

7. A publikált dokumentumokat megjelenésüket követően a legrövidebb időn belül szerepeltetni kell a nemzeti bibliográfiában. Hangsúlyt kell fektetni a hatékony terjesztésre és arra, hogy a terjesztés formátuma a felhasználói igényeknek leginkább megfelelő rendszerességgel legyen felfrissítve, hogy így a nemzeti bibliográfiában regisztrált kiadványokat késedelem nélkül be lehessen szerezni;
8. A nemzeti bibliográfia minden egyes számának minden formátumban tartalmaznia kell – azonosítás céljából – a következő információkat:

- ⊗ a bibliográfia címe;
- ⊗ a tárgyidőszak, amelyet a szám felölel;
- ⊗ a kiadó székhelye és neve;
- ⊗ a megjelenés ideje;
- ⊗ a kiadvány nemzetközi azonosító száma;
- ⊗ copyright-adat;
- ⊗ előzetes bibliográfiai tétel (CIP), amennyiben alkalmazzák;
- ⊗ terjesztési adatok és ár;

9. A fentiekén kívül a nemzeti bibliográfiában bevezetést és ha mód van rá, útmutatót kell közölni a felhasználók számára. Ha szükséges – például elektronikus kiadvány esetében – ezek önálló

megjelentetése is kívánatosnak látszik. A következőkre kell kitérni:

- ☞ a közölt tételek alapja, pl. hogy a tételek a nemzeti könyvtárhoz a kötelezpéldány-jogszabály előírásainak megfelelően beszolgáltatott példányok alapján készültek;
- ☞ a gyűjtőkör, felsorolva a kivételeket;
- ☞ a megjelenés gyakorisága;
- ☞ a bibliográfia szerkezete;
- ☞ az alkalmazott bibliográfiai és osztályozási szabályzatok, beleértve a helyi és nemzeti módosításokat;
- ☞ a szakkifejezések meghatározásukkal együtt és a rövidítések jegyzéke;
- ☞ a szakrendi elrendezés szabályai (ha szakrendet alkalmaznak);
- ☞ a transliterálás szabályai (ha használják);
- ☞ a besorolási szabályok;
- ☞ a működési követelmények, ha szükséges;

10.A nemzeti bibliográfiában közölt tételeket nemzetközileg elfogadott szabványok alapján kell elkészíteni, olyan elrendezésben és elérési pontokkal ellátva, amelyek a felhasználói igényeknek megfelelnek, és amelyek a terjesztett formátum sajátosságaiival összhangban vannak.

Az alkalmazott nemzetközi szabványok

11.A nemzeti bibliográfiai ügynökségnek felelősséget kell vállalnia a nemzeti kiadványtermés rész-

letes bibliográfiai tételeinek elkészítéséért (vagy ennek a tevékenységnek a koordinálásáért), alkalmaznia kell a nemzeti és nemzetközi katalogizálási szabványokat és alapelveket, a kiadványazonosító számrendszereket, mint amilyen az ISBN és az ISSN, az átírási szabályokat, az osztályozási rendszereket, a metaadatokat és a digitális objektumok állandó megnevezését, és el kell végeznie az egységesített besorolási adatok karbantartását;

12.A nemzeti bibliográfiai ügynökségeknek alkalmazniuk kell az IFLA munkacsoportja által az „alapszintű tétel” számára ajánlott adatelemeket. A munkacsoport jelentésének címe: Functional requirements for bibliographic records (A bibliográfiai rekordok funkcionális követelményei), Saur : Munich, 1998. UBCIM Publications New Series ; vol. 19);

13.A nemzeti bibliográfiai ügynökségnek vezető szerepet kell vállalnia a nemzeti és nemzetközi szabványok és alapelvek karbantartásában és felújításában, valamint a 11. pontban felsorolt bibliográfiai segédletek fejlesztésében, beleértve a besorolási adatokra vonatkozó szabványok, útmutatók és módszerek fejlesztésével kapcsolatos munkálatokat, annak érdekében, hogy elősegítsék a besorolási adatok nemzetközi cseréjét;

14.Nemzeti és nemzetközi szinten sürgősen figyelmet kell fordítani a bibliográfiai csereformátumok kompatibilitására, konvertálhatóságára és elérhetőségére a könyvtárak, információs és kiadói közösségek számára, ügyelve arra, hogy a konverziós eljárás során valamennyi adatelem azonosítható legyen, és ne forduljon elő adatvesztés;

15.A nemzeti bibliográfiai ügynökségeknek támogatniuk kell a különböző kiadványtípusokra kidolgozott bibliográfiai szabványok folyamatos harmonizációs munkálatait, elsőként az időszaki kiadványokat véve sorra;

A soron következő feladatok

16. Az IFLA-nak támogatnia kell a meglévő útmutatók revízióját, tekintetbe véve az új és a jövőben megjelenő kiadványtípusokra vonatkozóakat;
17. Az IFLA-nak támogatnia kell a többnemzetiségű bibliográfiák kiadására irányuló vizsgálatokat azokon a területeken, ahol valamilyen oknál fogva nincs lehetőség nemzeti bibliográfiák megjelentetésére, illetve, ahol azt a földrajzi, nyelvi vagy kulturális kapcsolatok indokolják;
18. Az IFLA-nak szorgalmaznia kell, hogy a kormányközi és a nemzetközi nem-kormányközi szervezetek bibliográfiákban – lehetőleg saját kiadásúakban – regisztrálják kiadványaikat a nemzetközileg elfogadott bibliográfiai szabványoknak megfelelően;
19. Az IFLA-nak – ahol erre szükség van – segítséget kell nyújtania a nemzeti bibliográfiai ügynökségeknek saját nemzeti bibliográfiai tevékenységük kialakításában, példának okáért: kísérleti rendszerek felállításában, nemzeti bibliográfiák megjelentetésére szolgáló útmutatók kidolgozásában, valamint nemzeti, regionális vagy nemzetközi szemináriumok és továbbképző műhelyek szervezésében;
20. A nemzeti bibliográfiai ügynökségeknek kezdeményezniük kell új bibliográfiai szabványok és új kötelespéldány-jogszabályok létrehozását, beleértve szemináriumok és tanfolyamok megszervezését annak érdekében, hogy mind a hivatásos bibliográfusok, mind a felhasználók megismerjék az új eljárásokat;
21. A nemzeti bibliográfiai ügynökségeknek rendszeresen értékelniük kell, milyen eredményeket értek el ezen ajánlások megvalósításában;
22. Erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy azok a nemzeti bibliográfiai ügynökségek, amelyek nem rendelkeznek elektronikus eléréssel, ne kerüljenek hátrányos helyzetbe, és a nemzeti bibliográfiai hálózaton belül tudjanak működni;
23. Az IFLA-nak vagy valamelyik Unesco tagországnak kezdeményeznie kell, hogy az Unesco fogadja el ezeket az ajánlásokat.

- 1 Anderson, D. UBC: a survey of universal bibliographic control. London, IFLA Office for UBC, 1982. p.21.
- 2 International Congress on National Bibliographies, az Unesco és az IFLA közös szervezésében, Párizs, 1977. szeptember 10-15. Final report (PGI – 77/Conf. 401/Col.11), Unesco, Paris, 1978. p.12.
- 3 Anderson, Op cit. p.21.

TISZTELT KOLLÉGÁK, TISZTELT MEGRENDELŐK!

A Könyvtári Figyelő különszámban tervezi megjelentetni a

KITÜNTETETT KÖNYVTÁROSOK NÉVTÁRA

című, *Gerő Gyula* szerkesztésében, *Rácz Ágnes* közreműködésével összeállított hiánypótló tájékoztatói segédletet.

Az adattár csaknem 400 személy, 500 kitüntetésének (díjának) adatait tartalmazza az elmúlt majdnem ötven évből, egészen napjainkig. Teljességre törekszik a kezdetektől (50-es évek) adományozott szakmai kitüntetések és díjak, emlékérmek tekintetében ugyanúgy, mint a rendszerváltás óta alapított díjakat, kitüntetéseket illetően.

A kiadványt elemzés, illetve statisztika vezeti be és több szempontú visszakeresés segíti a használatot. Az adattár fő rendezési elve a kitüntetettek betűrendje, ehhez földrajzi, intézményi, időrendi és a kitüntetések szerinti mutatók kapcsolódnak.

A példányszámot és az árat a megrendelők száma határozza meg:

500 példány esetén 1000 Ft + ÁFA + postaköltség

1000 példány esetén 800 Ft + ÁFA + postaköltség

MEGRENDELŐLAP

A megrendelő neve:

Címe:

Telefonja:

Dátum:

.....
Aláírás

A megrendelést az alábbi címre kérjük:

OSZK Könyvtártudományi Szakkönyvtár Könyvtári Figyelő szerkesztőség

1827 Budapest, Budavári Palota F épület 801. Szoba

Telefon/fax: 224-3795 E-mail: kovacs@oszk.hu